

Budji 178

178

178

1633

Vagyonunkkal

ESZESEN SÁFÁRKODNI

honfiui kötelesség.

Komoly szó a magyar néphez.

EGY LELKI PÁSZTORTÓL.

Ára 10 uj kr.

A tiszta jövedelem a Székes-Fejérvári sokat nélkülöző ágost. hitv. fiókgyülekezet mindenkori lelki tanítójának csekély évi fizetése gyarapítására fog állandóul tökécsitetni.

E célra teendő bárcmi csekély adakozások a kitett áron felül, a nyilvánosság utján köszönettel megnyugtattatnak.

EBBALLAGI MÓR

J.

Pest, 1867.

NYOMATTA HORNYÁNSZKY ÉS TRÁGER.

516732005 57881

Nagy tudományu
SCHWARZ GYULA URNAK,
az országos magyar népnevelés

kitünő előharczosának

mély tisztelete jeléül ajánlja

Székes-Fejérvárott, august. 20. 1867.

a szerző.

Magy. (ungarisch)

SCHWARZ GYULA URINA

az országos magyar népvételek

kitűnése elbírálására

az országos népvételek bizottságának

Magyar Királyság, Budapest, 1867.

2. kötet.

**Szentháromság után 9. vas. Székesfehérvárott
aug. 18. 1867.**

Népek nagy Istene!
Hazánknak Védelme!
O világosítsd fel népünket
Hogy birja észszel szép földünket. Amen.

Alapige: Lukács ev. 16, 1—9.

„Monda pedig az ő tanítványinak is: Vala egy gazdag ember, kinek vala egy sáfára, és az bévádoltaték annál, hogy minden javait el-
tékozlaná. Hivá azért azt és monda néki: Mit hallok felőled? adj számot
a te sáfárságodról: mert nem lehetsz ezután sáfár. Monda pedig magá-
ban a sáfár: Mit miveljek, mivelhogy az én uram elveszi tőlem a sáfár-
ságot? Nem kapálhatok, a koldulást szégyenlem! — Tudom mit kell
tennem, hogy mikor a sáfárságtól megfosztatom, befogadjanak engemet
házokba. — Minekutánna azért az ő urának mindenadósait egybegyűj-
tötte volna, monda az elsőnek. Mennyivel tartozol az én uramnak? Az
pedig monda, száz batus olajjal. És monda néki: Vegyed a te számtartó
könyvedet és leülvén hamar, irj ötvent. Azután monda másnak: Te pe-
dig mennyivel tartozol? Az pedig monda: Száz korus buzával. És monda
annak: Vegyed a te számtartó könyvedet és irj nyolczvant. — És di-
cséré az ur a hamis sáfárt, hogy eszesen cselekedett volna. Mert e vi-
lágnak fiai eszesbek a világosság fiainál az ő nemek szerint. — Én is
mondom néktek, szereztek magatoknak jóakaró barátságos embere-
ket a hamis gazdagságból, hogy mikor megfogyatkoztok, befogadjanak
titeket az örök hajlékokba.“

Nem az első, nem is az utolsó volt a sáfár, kiről Idvezítőnk szól
példázatában, — ma is van még elég hamis collegája, a ki kiérdemli,
az ur dicséretét, hogy eszesen cselekszik, — a ki tud eszével élni a vi-
lágon, — a ki bizony nem dolgozik, nem izzad és fárad, hanem okkal
móddal szerez magának jóakaró barátokat a hamis gazdagságból. És

lám, ezek a hamis sáfárok ma is, ép úgy mint Idvezitőnk korában, mindenütt szívesen látott emberek.

Meg kell engedni, ezeknek az embereknek igen szép és világra való elvtük van, — nem hiszem hogy még ne hallottátok volna: — Élni, és élni hagyni! — Igazán emberséges elv, alig lehet benne a legélesebb lélektani bonczkással is felfedezni a magában véve nemtelen önzést, de a mely, kivált napjainkban minden jótettnek legbensőbb titkos rugója, csak hogy nem mindenki és nem minden időben tudja ezt oly ügyesen eltakarni, ama szép elvbe: élni, és élni hagyni, alkalmasan beburkolni, mint azt ma látjuk.

Korunknak eme hamis sáfárait mindenestre meg kell dicsérnünk, ha cselekedeteiket kellő figyelemmel kísérvük, mert ezek még amaz evangeliombeli hamis sáfárnál is találékonyabbaknak bizonyulnak a számításban, ha hasonló helyzetbe jutnak, ha az a kérdés támad felettük: mit miveljek? mivelhogy az én uram elveszi tőlem a sáfárságot. Nem kapálhatok, a koldulást szégyenlem. — És — ezek csak hamar tudják, mit miveljenek; oh mert nagyon igaz, hogy a világ fiai eszesbek a világosság fiainál — az ő nemük szerint; jobban kitudják azok számítani saját hasznukat, mint sem ezek. — Csak mi a különös? Az, hogy maig is még azon nemzetségben találhatunk közöttünk az ily eszes sáfárok legnagyobb számmal, melyből amaz evangéliumbeli sáfár volt; és az a különös, hogy Idvezitőnk ezt a hamis sáfárt hiveinek oda állította volt követendő példa gyanánt. — Hogy ne tennem hát én is k. testvéreim, hogy nektek a korunkbeli hamis sáfárokat előtökbe állítsam követendő példakul: „Én is mondom nektek, szerezzetek magatoknak, jóakaró barátságos embereket a hamis gazdagságból!“ Én is ajánlom, tegyetek szert minél nagyobb anyagi jóllétre! De valamint Idvezitőnk az ebbéli életrevalóságot magasabb szempontból ajánlja, mondván: „hogy mikor megfogyatkoztok befogadjanak titeket az örök hajlékokba.“ Ugy én is az anyagi erőre kapást egy szent, és ma már ugylátszik nálunk is megértett, korszerű eszmének valósíthatása tekintetéből ajánlom és óhajtom, — a mint folyó elmékedésemből ki fog tűnni.

Figyeljete!

Földi javainkkal minél eszesebb sáfárkodást tüzni, ezt a hamis sáfároktól eltanulni, nem a vagyon összehalmozása végett, de nem is csak akár magunk, akár maradékink kényelmes megélhetése tekintetéből, vagy hirtünk nevünkért szükséges dolog; hanem nemzetiségi, és egyetemes emberi szempontokból kötelesség, mert csak jóllétnek örvendő vagyonos nép lehet erkölcsileg is nemes, gazdag, honszerető, erős

és szabad! E tekinteteből tehát, előirt evangeliomunkból kifolyólag arról kívánnám valamennyire meggyőzni, s még idején komoly gondolkodásba ejteni kedves Testvérimet az Urban, hogy:

Vagyonunkkal eszesen sáfárkodni honfui kötelesség.

Elmélkedésem, kittizött czéломhoz képest két félre oszlik:

1-ső felében némi ujjmutatást kívánnék adni evangeliomunk nyomán arra nézve, hogy mit tesz eszesen sáfárkodni?

2-dik felében pedig arra nézve, hogy mely uton módon mozdíthatja elő a hon bármely polgára is legsikeresebben a haza boldogságát, ha javaival eszesen sáfárkodik?

I. Földi javainkkal eszesen sáfárkodni honfui kötelesség. Hogy honfui kötelességének megtudjon kiki jól felelni, nem elég csak hevílni keblünkben, a honért, hanem meg is kell tanulunk vagyonunkkal minél eszesebben sáfárkodni. — Erre nézve előirt evang. példázatunkban a sáfárról, megtaláljuk az ujjmutatást.

Élni és élni hagyni! mint mondám, a világ eszes sáfárinak ez a főelvük. A legfinomabb önzés. Ezt követte ama sáfár is, míg még a hatalom kezében volt. — Mennyivel tartozol az én Uramnak? Száz batus olajjal. No jó; ülj le hamar és irj ötvent. — Te pedig mennyivel tartozol? Száz korus buzával. Jól vagyon ülj le hamar és irj nyolczvant. Megdicsérel az ur eszélyességeért a hamis sáfárt, s követendő például állítja előnkbe Mesterünk az ő bölcs előrelátását.

Kedveseim! Mi mindnyájan sáfárok vagyunk, egy gazdag urat szolgálunk, — a Mammont. Vagy, van-e csak egy is köztetek, kinek kisebb gondja is nagyobb volna a vagyonszerzésnél? ki nem azért lótt fut, szorgalmatoskodik, hogy amaz urtól minél több fizetést huzhasson? Tán a tudós könyviró és könyvhujo nem épen ugy örül könyvei keletőségének — a miből pénzelhet, — mint tudós hírének? — Nemde nem hat napot szánunk e mind közönségesen a Mammon szolgálatára, míg a mindenség urának és Istenének csak egyet? sőt nagy számmal vannak, kik ezt az egyet is az Istentől megtagadva a hamis Mammonnak szentelik, — tán azért, hogy ők is aztán tőle különös kedvezményekben részesüljenek, — tán hogy szolgálatában minél tovább megmaradassanak? Ugy vagyon, mindnyájan sáfári vagyunk a hamis Mammonnak — ma még, de meglehet, hogy holnap már szolgálatából elcsap: „Mit hallok felőled!? Adj számot a te sáfárságodról, mert nem lehetsz ezután sáfár.“

Mindnyájunkra nézve fontos tehát ez a kérdés k. h. „Mit mivel-

jek, mivelhogy az én Uram elveszi tőlem a sáfárságot?“ — A hamis sáfár példájából világos a felelet. Mit mivelj?

Élj eszeddel! és élj az idővel!

Az eszes sáfárkodásnak ezek fő regulái. Élj eszeddel!

Régi jó példaszó — bizonyosan nem magyar szájból származott legelőször, — de annál inkább magyar ember fülébe való, hogy hangosan bele kiáltssuk minden lépten nyomon: Többet ésszel mint erővel!

Szegény magyar köznépünk abban hibáz, s annak vallja kárát legtöbbször, hogy azt hiszi, csak erővel lehet valamit előmozdítani; hogy a kinek több ereje van, az győz többet; a kinek több ökre van és több cselédje, az szánt többet, jobban is, — az termel földjén többet, jobbat is; és a kinek több pénze, több termőföldje van, az boldogul legjobban dolgában, a annak sikerülnek legkönnyebben tervei. E hibás nézetből kiindulva szegény magyar köznépünk, mindent csak erővel akarván győzni, — erejét pazarolja ott is, hol egy kis ész, — egy kis cselfogás, vagy mesterséges tapintással két annyira mehetett volna dolgában. — Innen van az is, hogy személyes vitészség s bátorságban a magyar katona kitesz mindenen, de ha ezzel célzt nem ér, minden természetes esze mellett is, mivel hogy ezt kevesebbszer szokta megerőltetni, könnyen megejti őt a fortélyos ellen.

Letűntek a véres háboruk horszakai — édes Testvéreim! mikor még a nyers erő játszta a fő szerepet: — valjon velek együtt letűnjék-e a magyarnak fényes dicsősége is?! Nem! Tanuljunk meg csak többet ésszel mint erővel! — A föld is, mely egykor Kanaán vala, téjjel mézzel folyó, hogy abból a magyarnak csak meríteni kellett, ma már nem elégli meg, hogy csak verejtek cseppjeink hulljanak abba a brázdába, melyet egykor Őseink vérükkel áztatva, mongoltatár s dihbős török ellen megoltalmazának: mindenféle mesterséges utak és módorhoz kell folyamodnunk, hogy rajta megélhesünk, s fiainknak átadhasuk örökül, mert ha nem, — a közénk szivárgott, nálunknál sokkal eszesebb idegen hamis sáfárok egyetlen kardvágás nélkül ejtik el kezünkről, — és pedig teljes joggal — nekik és fiainknak örökös tulajdonul. — Igen ajánlatos hát kedves Atyámfiai, hogy az evangeliombeli, és nem különben a közöttünk forgó hamis sáfárok példáján tanuljunk eszesen sáfárkodni. Ne felejtssük miképen vagyionunkkal eszesen sáfárkodni egyszersmind honfui kötelesség. Az eszes sáfárkodásnak egyik főszabálya ez: Többet ésszel mint erővel. Nem lesz ez nehéz tinektek elsajátítani, csak nézzétek a körülöttetek forgó példákat? Mit tesz a hamis sáfár? Letül és számít: „Mit cselekedjem?“ ugymond, s ha jól

üt ki számítása, vidáman kel fel mondván: „Tudom mit kell tennem!” ha pedig rosszul megy dolga, komor, s mindaddig nem pihen, mig nyilást nem lelt találékony esze.

Másik főszabály ez: élj az idővel! a mit szintén tölök, ezen tapasztalt sáfároktól tanulhatni el legjobban. — Nem hallottátok volna-e még, hogy az Angol, — a világon ez most a legéletrevalóbb nemzet, — azt szokta volt mondani, hogy az idő pénz! ? Tanuljunk tőle édes atyámfiai! Lám, a világ eszes sáfárainak a vagyonszerzés dolgában legfőbb mesterségük abban áll, hogy tudnak élni eszükkel, és élni az idővel. Lessétek el ti is mindennek alkalmas idejét, és azt el ne mulasztátok! — Nézd a körülted forgó eszes sáfárt, a ki te szerinted nem dolgozik, még is folyvást gazdagszik; — mint nyargal el melletted, nem ér rá veled beszélni, nem ér rá egyetlen kérésedet is meghallgatni; — de ha valami nyereség néz ki belőled, akkor megállítja kocsiját, ő szóllit meg téged, ki gyalog ballagsz utadon, — szivességet tesz önként veled, kocsijára fel vesz, melléje tiltet. Tanulj tőle édes Atyámfia: élj eszeddel és élj az idővel! — Máskor egy helyben órákat, napokat, sőt heteket tölt látszólagos henylésben, te lenézed érte midőn mellette elmenve vállaidon súlyos terhedet czipeled, — pedig lásd, ő eszesen cselekszik, az alkalmas időt nem akarja elmulasztani: pénzre les. — Nézed, és tán gondolkodol is felette: mikép lehet oly vagyonos ember oly türelmes, — te ugyan az ő helyében nem tudnál olyan lenni: miképen tűr bosszantást, hideget, meleget, méltatlankodást, megvetést és tán gyalázatot is. Te nem érted az ő számítását, miszerint a kis bajt a nagyobb elkertülése végett, vagy valamely későbbi nagyobb haszonért okosságnak tartja elviselni.

Tanulj! Tanulj édes magyar népem! Tanulj a hamis sáfároktól eszesen sáfárkodni! Erre int az idő, intenek hazánk megváltozott élet- és társadalmi viszonyai, hogy kövessük az idegen fajok által már rég óta szemlünk előtt gyakorolt józan életszabályt: Többet észszel mint erővel! O vegyétek jól fontolóra kedves testvéreim, hogy vagyunkkal eszesen sáfárkodni honfiai köteleesség!

II. Most már lássuk elmékedésem második felében az on utat kijelelve, melyen a honnak bármely polgára legsikeresebben mozdithatja elő a hazaboldogságát, ha javaival eszesen sáfárkodik.

Nagy mesterünk előirt evangelmi példázatunkban erre nézve is ujjmutatást ad. „Én is mondom néktek, szereztek magatoknak jó- akaró barátságos embereket a hamis gazdaságból, hogy mikor meg-

fogyatkoztok, befogadjanak titeket az örök hajlékokba. Evangéliomunknak ezen zárszava képezi annak egyszersmind magvát, és az egész példázatnak célját. — A hamis sáfárban is elismeri Idvezítőnk a jó tulajdonságot; a világi szorgalmatoskodásnak azonban számunkra egy szent és magasztos célú tűz ki: „hogy mikor megfogyatkoztok, befogadjanak az örök hajlékokba.“ Ezen egyszertű Jézusi mondatban kijelentetik a vagyonszerzésnek célja egyetemesen emberi, és nemkülönben nemzetiségi szempontból is.

Egyetemesen emberi szempontból a vagyonszerzésnek végső szent célja nem lehet más mint annak segítségével minél több jót tenni másokkal, s így jótéteményeinknek árán magunknak a mennyei jókat biztosítani.

Hogy nemzetiségi szempontból is a vagyonosodásnak, vagyis a földi jókkal való eszes sáfárkodásnak, igen nemes célja van, könnyű belátni, és nem szabadna azt egy pillanatig is szem elől téveszteni. Ha a nemzet vagyonsága magasabb erkölcsi szempontokból kívánatos, úgy akkor a hazának minden egyes lakosára nézve a vagyoni jólétre józan iparkodás legelső honfiai kötelességgé válik, és pedig oly végből, hogy a mely hazában az egyesnek a vagyonosodásra alkalmas tér nyílik s kezébe alkalmas eszközök nyújthatnak, viszont ezen közös jólétre irányzott eszközök és intézmények gyámolításához minél több vagyoni áldozatokkal járulhasson minden polgár, — vagyonaránylag. „A kinek sok adatott sokat is kívánunk attól.“ Rójjá le kiki szerzeményéből a hazának tartozását! Mert nem ajándékozásról van itt szó, nem, hanem kamat fizetésről a hazától nyert tőke után. — Te a haza földjén születted és táplálkozol; a haza közintézeteinek javaival élsz folyvást, és él minden gyermeked; különösen nevelő és tanintézeteiben képesítettel a vagyonszerzéshez nélkülözhetlen eszes sáfárkodásra: fizess meg hát különösen e nevelő intézeteknek — iskoláinknak fentartása s felvirágoztatásához szükséges kamatokat, hogy azokban a honnak nyomunkba lépendő eszes sáfárai képeztessenek; — mert egy nemzet fiaiban él! A mulasztás e részben hátlatlan visszaélés volna a haza javaival, sőt vétkes rablás a haza iránt, születésed, neveltetésed és egész multad ellen ép úgy mint a jövődö nemzedék ellen elkövetett vétek.

Én tehát, hogy rövid legyenek, határozottan kimondom, miképen az utat és módot, melyen bármely egyes honpolgár legbiztosabban előmozdíthatja kötelessége szerint a haza boldogságát, ha javaival eszesen sáfárkodik, — abban látom, hogy ha a tanintézetekre — általában

a népnevelésre minél többet áldozik. A kinek sok adatott sokat is kívánunk attól! — A mult korszakokban templomokra tétettek tetemes áldozatok, s külön az iskolákra csak ritkán, — mert ám mint tudjuk, az iskolák közvetlen az egyházfelekezetek esemetés kertjei voltak. Ma e részben is egyetemes emberi szempontok és czélok kezdenek fölszínre jutni. Ma főkötelességévé válik egy honfinak filléreit a népnevelés szent oltárára, iskolákra áldozni legnagyobb számmal, — válásfelekezeti külömbség nélkül! — Oh mert ebben hazánk nagyon hátramaradt! Oh mert szörnyü aránytalanságok szurják a figyelmes vizsgáló szemét, mikor azt tapasztaljuk, hogy egy kézműves segédnek, vagy urasági inasnak, vagy béresnek évi fizetése megkötszerezi a legtöbb néptanító évi fizetését, kikre pedig a nemzet főkincse, a nemzet jövő reménye bizatik.

Én is mondom hát nektek atyámiai: szerezetek magatoknak jóakaró barátokat a hamis gazdagságból; mozdítsátok elő tehetségtek szerint a népnevelését, — erkölcsi emelkedését és boldogulását, különösen elhanyagolt népiskolai ügyünk felvirágoztatására kellő anyagi áldozatokkal, eszesen sáfárkodván a föld muló javaival. Ez elengedhetetlen honfíni és egyszersmind keresztyéni kötelességtek. Ugy remélhetitek hogy majd, mikor megfogyatkoztok, s e földi hazából ki kell költözötök, áldani fogja az utó nemzedék hült porotokat, s befogadnak titeket az örök hajlékok. Amen.

